

Jan Piasecki

Czym jest wolna wola? Zajęcia z „Etyki ogólnej” dla studentów kierunków medycznych

Temat: Czym jest wolna wola?

Cel ogólny: zapoznanie studentów z pojęciem wolnej woli i roli jaką przypisuje się jej w podejmowaniu wyborów etycznych

Cele operacyjne:

wiedza:

pojęcie wolnej woli

pojęcie dobrej i złej woli

pojęcia determinizmu, indeterminizmu i kompatybilizmu, konieczności i ich relacja do pojęcia wolności

pojęcie wolności w sensie pozytywnym i negatywnym

pojęcie metafizyki moralności

pojęcie wolności a moralny sens kary

umiejętności:

student potrafi własnymi słowami zdefiniować pojęcie wolnej woli, dobrej i złej woli

student potrafi własnymi słowami zrekonstruować pojęcie konieczności wg Hume’a i jego rolę w moralnym uzasadnieniu kary

student potrafi wyjaśnić – podając odpowiednie przykłady – dlaczego wg Schopenhauera pojęcie wolnej niczym niezdeterminowanej woli wiedzie do aporii

student potrafi określić rolę, jaką przypisuje się wolnej woli w moralności potocznej

student ćwiczy czytanie tekstu ze zrozumieniem, umiejętność uzasadniania własnego stanowiska oraz umiejętność merytorycznej dyskusji (słuchanie ze zrozumieniem, parafrazowanie poglądów oponenta itp.)

Forma i metoda: zajęcia prowadzone są w formie rozmowy, w tym burzy mózgów, pracy nad fragmentami tekstów, wykładu oraz pracy w grupach nad tekstem. Prowadzący korzysta z fragmentów tekstów, które rozdaje uczestnikom zajęć.

Materiały:

Historia będąca punktem wyjścia dla dyskusji: „Prof. Emanuel Shrink z Uniwersytetu w Filadelfii opracował nowy lek, zwany przez niego "tabletką moralności". Po jej zażyciu każdy człowiek zmienia się w doskonałego altruistę i nie jest w stanie krzywdzić bliźnich. Zawsze ilekroć pojawia się w jego głowie dylemat moje dobro-dobro innej osoby/społeczeństwa – wybiera tę drugą możliwość. Pojawia się pomysł, aby tabletki moralności, a w zasadzie ich aktywny składnik – substancję *m* – dodawać do wody w wodociągach. Jakże może to mieć konsekwencje dla powszechnej moralności?”

Arthur Schopenhauer, *O wolności ludzkiej woli*, przeł. Adam Stögbauer, Zielona Sowa, Kraków 2004.

David Hume, *Badania dotyczące rozumu ludzkiego*, przeł. Jan Łukasiewicz i Kazimierz Twardowski, De Agostini: Altaya, Warszawa 2001.

Czas: 90 min.

Przebieg zajęć:

0. Sprawdzenie obecności (5 min.)

1. Eksperyment myślowy (czas. 15 min.)

Prowadzący prezentuje *Historię* – która staje się punktem wyjścia do dyskusji na temat znaczenia wolnej woli w potocznej moralności. W czasie dyskusji prowadzący stara się wraz ze studentami odpowiedzieć na pytania: Czy wolność czynu jest kryterium jego moralnej oceny? Co dokładnie oznacza wolność wyboru, czy dla wolności wyboru wystarczy pojawienie się dylematu moralnego? Czy wolność woli oznacza brak jej *determinacji*? Czym jest determinacja woli?

2. Podsumowanie dyskusji (10 min.)

Prowadzący podsumowuje dyskusję i zapisuje na tablicy wszystkie pojawiające się w czasie dyskusji problemy i definicje.

3. Praca w grupach (30 min.)

3.1. Czytanie tekstów (10 minut)

Prowadzący dzieli grupę na czteroosobowe zespoły. Każdy z zespołów dostaje fragmenty tekstu Hume'a bądź Schopenhauera. Każda grupa musi przeczytać wskazane fragmenty.

3.2. Dyskusja w grupach (10 min.)

Każda z grup na podstawie przeczytanych fragmentów stara się odpowiedzieć na pytania – przedstawione przez prowadzącego. Grupy pracujące nad tekstem Hume’a: kiedy według Hume’a kara za czyn niemoralny może mieć sens i dlaczego. Grupy pracujące nad fragmentami tekstu Schopenhauera: dlaczego wola według Schopenhauera musi być w jakiś sposób zdeterminowana i jakie są rodzaje determinacji woli.

3.3 Prezentacja wyników dyskusji grupowej (10)

Przedstawiciele grup prezentują wyniki swojej pracy, zapisując najważniejsze tezy na tablicy.

4. Wykład podsumowujący dyskusję (10 min.)

5. Wykład o metafizyce moralności (20 min.)

Wykład, w którym prowadzący wprowadza pojęcia dobrej, złej woli, oraz metafizyki moralności, a także wyjaśnia przyczynę pojawiania się dwóch możliwych opisów człowieka: jako przedmiotu – należącego do świata, bytu podporządkowanego prawom przyrody i autonomicznego podmiotu, który może podporządkować się prawu moralności.